

Örgün Eğitimden Açık Liseye Geçişlerin Öğrenciler, Öğretmenler ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi

Evaluation of Transitions from Formal Education to Open High School in Line with the Opinions of Students, Teachers, and School Administrators

Serpil DENİZ¹

Öz

Ülkemizde son yıllarda dikkat çekici bir artışla devam eden örgün eğitimden açık liseye geçişler sıklıkla medyaya yansımakta ve eğitim camiasında tartışılmaktadır ancak bu durumun altında yatan sebepler henüz araştırılmamıştır. Çalışmamızın amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerin son sınıflarda örgün eğitimi bırakarak açık liseye geçişlerinin sebeplerini eğitimin paydaşları olan öğrenciler, öğretmenler ve okul idarecilerinin görüşleri doğrultusunda derinlemesine incelemektir. Öğrencilerin geçiş tercihlerinin altında yatan sebepleri, yaşanan sorunları ve bu sorunlara getirilen çözüm önerilerini analiz etmektir. Farklı okullardan 10 idareci, 12 öğretmen ve 11 öğrenci ile derinlemesine görüşmelerin yapıldığı bu çalışma; nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan verilerin analizi, içerik analiziyle yapılmıştır. Analiz sonucunda (1) Açık liseye geçiş sebepleri, (2) Açık liseye geçişlerin yarattığı sorunlar, (3) Sorunlara yönelik çözüm önerileri şeklinde 3 kategori, 11 tema ve alt temalar elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sınav odaklı çalışma, üniversiteye hazırlık için zaman kazanma ve açık lisede kolay sınıf geçme nedenleriyle açık liseye geçiş yaptıkları fakat bu geçişlerin okul ve sınıf mevcutlarının düşmesi, okul başarısının gerilemesi ve öğrencilerin okul dışındaki tehlikelere açık olması gibi sorunlar yarattığı ortaya çıkmıştır. Katılımcılar lise öğretim programlarının yeniden düzenlenmesinin ve mevzuatta değişikliklere gidilmesinin, ek olarak okul yöneticileri ve öğretmenler ise açık lise sisteminin yenilenmesinin yaşanan sorunlara çözüm olacağını vurgulamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Açık öğretim lisesi, açık liseye geçiş, örgün öğretim terki, lise öğretim programları

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The transitions from formal education to open high school, which have continued with a remarkable increase in our country in recent years, are often reflected in the media and discussed in education community, but the underlying reasons for this situation have not been investigated yet. Our study aims to examine in depth the reasons why students studying in high schools affiliated with the Ministry of National Education left formal education in the recent years and switch to open high schools in line with the opinions of students, teachers, and school administrators, who are the stakeholders of education. The purpose of this study is to analyze the reasons underlying these preferences of the students who transferred to open high school, the problems experienced and the solution proposals brought to these problems. This study, in which in-depth interviews were conducted with 10 administrators, 12 teachers, and 11 students, was carried out with the case study pattern. The analysis of the data collected with the semi-structured interview form was made by content analysis. As a result, 3 categories, 11 themes, and sub-themes were obtained in the form of (1) Reasons for transition to open high school, (2) Problems caused by transitions to open high school, (3) Solution proposals for problems. It has been revealed that students switch to open high schools due to reasons such as exam-oriented study, gaining time for university preparation, and achieving the class easily, but it created problems such as a decrease in school and class sizes, a decline in school success and the

¹Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, denizserpil02@gmail.com

Atf için (to cite): Deniz, S. (2025). Örgün Eğitimden Açık Liseye Geçişlerin Öğrenciler, Öğretmenler ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 57-80.

vulnerability of students to dangers outside school. Participants emphasized that the reorganization of the high school curriculum and changes in legislation, and the renewal of the open high school system would be a solution to the problems experienced.

Keywords: Open high school, switching to open high school, formal education dropout, high school curriculum

Paper Type: Research

1. Giriş

Eğitim bireysel ve zihinsel gelişimin en temel kaynağı (Kırık, 2014) olmakla birlikte, tarihte küçükten büyüğe bütün toplumlarda çok büyük bir öneme sahip olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmek, çağa uygun gelişmiş toplumun inşasını mümkün kılmak için eğitimin gücü hayati önemini çağlar boyunca hiç yitirmemiştir. Günümüzde gerçekleşen teknolojik gelişmelerle birlikte bir sınıfta dört duvar arasında öğrenciler ve öğretmenlerden ibaret olan klasik eğitim, teknolojinin avantajlarını kullanarak zamansız ve mekânsız, daha çok insana hitap edebilen dinamik bir yapıya sahip bir eğitime dönüşerek yeni bir boyuta evrilmiştir. Bu noktada ülkelerin mevcut eğitim politikalarına uzaktan eğitim kavramı dâhil olmuştur. Var olan mekân ve zaman gibi engelleri ortadan kaldıran, teknolojinin desteğiyle yaş, cinsiyet, coğrafi konum, ekonomik durumlar gibi değişkenleri önemsiz kılan, her kesimden insanın eğitime ulaşma hakkını destekleyen uzaktan eğitim tüm dünyada yaygınlığını sürdürmektedir. Türk Dil Kurumu uzaktan eğitim kavramını “Öğrenci ile öğretmenin yüz yüze olmadan çeşitli iletişim araçları kullanılarak belli bir merkezden yapılan eğitim biçimi” olarak tanımlamıştır (TDK, 2022). Benzer şekilde Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi sözlüğünde uzaktan eğitim; “Zaman ve mekân kısıtlaması olmayan, öğrenenlerin kendi kendilerine öğrenmesine dayanan, açık kaynaklar ile desteklenen, ihtiyaç duyulduğunda öğretim elemanlarının desteğine başvurulmuş bir öğretim yaklaşımıdır.” şeklinde tanımlanmıştır.

Dünyada 19.yy’da uzaktan eğitim uygulamaları yaygınlaşmış, 1920’de ilk olarak Amerika’da daha sonra 1922’de İngiltere ve Fransa’da radyo, Amerika’da 1932’de televizyon kullanılarak ilk uzaktan eğitim uygulamaları başlamış ve 1960 yılında İngiltere’de televizyonla eğitim veren “British Open University” açılmıştır (Uşun, 2006). Türkiye’de ise 1941’de radyo ile kırsal kesimdeki insanlar için “Ziraat Takvimi”, 1957’de “Köyün Saati” adlı eğitim programları yayınlanmaya başlamıştır (İşman, 2011). Türkiye’de uzaktan eğitimin temelleri 1860’da Osmanlı devletinin halka açık dersler sunduğu İstanbul Darülfünunda, derslerin gazetede yayınlanmasına kadar dayandırmak mümkündür (Alkan, 1996). 1927- 1960 yılları arasında Türkiye’deki okuma-yazma oranını arttırmak için uzaktan eğitim çözümleri tartışılmaya başlanmış ancak resmi girişimler gerçekleştirilememiştir (Dinçer, 2006). 1964 Anayasasıyla birlikte TRT tarafından eğitsel yayınlar artırılmıştır. Ancak tam manasıyla Türkiye’de açık öğretim uygulaması Anadolu Üniversitesi bünyesinde Açık Öğretim Fakültesinin kurulmasıyla başlamıştır (Gelişli, 2015). Daha sonra 1992 yılında Açık Öğretim Lisesi, 1998’de Açık Ortaokul açılmıştır. Açık ve uzaktan öğrenme, öğrencilerin ihtiyaçlarını, ilgi ve isteklerini beklentilerini ve yeteneklerini karşılayacak olanaklar sunabilmektedir (Güler, 2017). Günümüzde özellikle yükseköğretim programlarında uzaktan öğretim aktif ve kapsamlı olarak kullanılmaktadır (Horzum vd., 2013). Uzaktan eğitim uygulamaları; mekân ve zaman sorunu yaşayanlar, sosyal, ekonomik veya fiziksel engeli bulunanlar ve eğitimden mahrum kalan insanlar için normalde ulaşamayacakları öğretmenlere ve eğitimlere kolayca ulaşabilmeleri açısından çok büyük bir imkân sunmaktadır.

Ancak uzaktan eğitimin varlığı ve sürdürülmesi 2020 yılında Covid19 salgını ile birlikte farklı bir boyut kazanmış ve küresel boyutta alternatif bir eğitim biçimi olmaktan çıkmıştır ve eğitimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir (Deniz ve Bağçeci, 2021). Dünya genelinde birçok sektörde beklenmedik büyük sorunlara yol açan salgın, ilk olarak sağlık sektöründe hemen ardından da eğitim sektöründe en ciddi sorunları yaratmıştır (Yamamoto ve Altun, 2020). Pandemi dışında bugün içinde bulunduğumuz koşullar da uzaktan eğitimin öğrenenlere sağladığı

avantajlarla artık bütün eğitim öğretim programlarında yüz yüze eğitimin bir parçası olarak sürdürülebileceğini göstermiştir (Deniz ve Bağçeci, 2021). Yurtdışında da öğrencilerin eğitimlerine devam etmelerini sağlamak adına örgün öğretime alternatif olarak geliştirilen öğretim kurulları bulunmaktadır. Almaya’da “Abendschule”, Hindistan’da “The National Institute of Open Schooling” adı altında açık öğretim kurumları vardır (Açıkel ve Öztürk, 2023). Kanada ve Amerika’da ise uzaktan eğitim veren tam zamanlı ya da tamamlayıcı eğitim kurumları veya sanal okullar işe koşulmaktadır (Murphy, vd., 2011). Türkiye’de de pandemi sebebiyle online eğitimlerin artışı öğrencilerin örgün eğitimden uzaklaşıp açık liseden eğitime devam edebileceklerini düşüncelerine zemin hazırlamıştır denebilir.

Türkiye’de Açık Öğretim Liselerinin temel işleyişi öğrenenlere cazip gelen çok çeşitli imkânlar sunmaktadır; öncelikle derse devam zorunluluğu, sınıfta kalma veya atılma durumlarının olmadığı açık lisede asgari 170 kredi notu almak ve en az 5 dönem öğrenim görmek kaydıyla, örgün eğitimde 4 yılda mezun olabilen öğrenenler, açık öğretimde 2,5 yılda liseden mezun olabilmektedir (MEB, 2017). Tamamen dijital ortamda kayıt yapılan, ders seçim ve ders süreçlerinin yine dijital olarak takip edildiği, çıkmış sorulara ve örnek deneme sınavlarına çevrimiçi ulaşılabilen açık öğretim lisesinde 2020 yılı itibariyle ölçme değerlendirme sınavları da MEB bünyesindeki Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından çevrimiçi ortak sınav şeklinde uzaktan yapılmaktadır. Yapılan çevrimiçi sınavların geçerliği ve güvenilirliği eğitimciler tarafından sorgulansa da uygulama 2021-2022 eğitim öğretim yılında aynı şekilde devam etmiştir. 2022-2023 eğitim öğretim yılı için ise henüz aksi bir açıklama yapılmamıştır ve beklenti sınavların yine çevrimiçi yapılacağı yönünde olmuştur.

Nitekim benzer sebeplerden dolayı Açık Öğretimde öğrenim gören öğrenci sayısı 2022 verilerine göre 1 milyon 738 bin sayısına ulaşmıştır (Anadolu Ajansı, 2022). 2021 yılına oranla açık öğretime geçen liseli sayısı 157 bin civarında artmıştır. Açık liselere olan ilginin artışı Google veri tabanındaki istatistiksel bilgilere göre verilen Google Trends (2022) uygulaması incelendiğinde 2018-2020 yılları arasında Açık Lise aramalarının yıllara göre çok büyük farklılık göstermediği fakat 2020 yılından sonra dikkat çekici bir artış olduğu görülmüştür. Aramalar en büyük yükselişini 2020 ve 2021 yıllarında göstermiş, 2022 yılında ise en büyük çıkışı yapmıştır. 2022 yılında zaman zaman medyada, eğitim programlarında, sosyal medyada öğretmen ve akademisyen gruplarında gündeme gelen liselilerin açık liseye geçişlerindeki bu ani yükselme ciddi bir şekilde okullarda öğretmenler, okul yöneticileri ve bilhassa öğrencilerin gündeminde yer edinmiştir. Giderek yaygınlaşmaya başlayan örgün eğitim terkinin yayın kuruluşlarında da yer bulması (CNN TÜRK, 2022; Fox Haber, 2022; Habertürk, 2022) eğitim camiası dışında da konunun dikkat çekmesine sebep olmuştur. Bir ülkede gerçekleşen okul terkinin oranı, o ülkedeki mevcut eğitim sisteminin yaşanan ve gelecekte yaşayabileceği sorunlarının önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Graeff-Martins vd., 2006). Bununla birlikte eğitimden kopuşların toplumdaki ekonomik ve toplumsal sorunların ve anti sosyal davranışların artışı da beraberinde getirmektedir (Taylı, 2008).

Liselerde sayısal olarak son durum henüz belirlenmemişse de her gün açık liselere geçişlerin devam etmekte olduğu, açık liseye geçme fikrinin lise öğrencilerinin gündeminde bir konu olduğu MEB 2021 verilerinde açıkça görülmektedir. Açık lisede öğrenim gören öğrenci sayısının toplam ortaöğretim öğrenci sayısına oranı 2007-2008 yılında %10,29 iken, 2020-2021 yılında bu oran %22,98’e çıkmıştır (MEB, 2021). Türkiye’de merkezi sınav gerçeği de örgün eğitimin terkine zemin hazırlamıştır. Sınav sisteminden kaynaklanan sebeplerden dolayı, bireysel başarının önem kazanması ve sınav rahat hazırlanmak amacıyla etüt merkezlerine gidilebilmesi amacıyla örgün eğitimin terk edilip açık öğretim liselerine öğrencilerin nakil yaptırdığı gerçeği ortaya çıkmıştır (Çam Tosun ve Bayram, 2015). Can (2010) bu konuda Türk Eğitim sistemindeki merkezî sınavların artık tek amaca dönüştüğünü, tüm öğretim kademelerinde merkezî sınavın okulun amaçlarından öteye geçtiğini belirtmiştir. Bu sebepten ötürü resmi öğretim kurumları olan okulların kolayca gözden çıkarıldığı, merkezî sınavlardaki başarıya odaklanmış özel eğitim ve etüt merkezlerinin öğrenciler ve veliler tarafından tercih edildiği görülmektedir (Can ve Sakallı,

2023). Eğitim Reformu Girişimi [ERG], (2018) raporuna göre, Türkiye genelinde 14-17 yaşında ortaöğretim çağında olan çocukların %6,6'sı açık öğretim öğrencisi olarak eğitimini sürdürmekte olduğu bununla birlikte örgün eğitime devam etmesi gerekirken açık öğretimde olan öğrencilerin eğitimlerinin niteliğinin, akademik ve sosyal becerilerinin sorunlu olduğu belirtilmiştir.

Açık liselere yoğun geçişlerin yarattığı öğrenci sayısı eksikliğinden dolayı sınıf birleştirme ve sınıflar kapatma zorunluluğu doğmakta, yaşanan bu olumsuzluklar ise öğretmen ve ders programlarının değişmesi, kalan öğrencilerin sınıf değişikliği yapmak zorunda kalması, ders azalmasından dolayı öğretmen normlarının düşmesi ve öğretmenlerin okul değiştirmesi gibi sonuçları doğurmaktadır.

Öğrencilerin okula bağlılıkları, sınıf çalışmalarına katılımı, eğitsel beklentileri, okula düzenli devam etme ve okul etkinliklerine katılım ile doğru orantılı olduğu bilinmektedir (Suh ve Suh, 2006).İlgili alanyazın incelendiğinde; açık öğretime geçen öğrencilerin örgün eğitimi terk etme sebeplerinin incelendiği çalışmalarda akademik başarısı yüksek öğrencilerin üniversite sınavına hazırlık içindaha fazla zaman ayırmak amacıyla veli desteği ve onayı dâhilinde açık öğretime geçiş yapmayı tercih ettikleri belirlenmiştir (Şahin ve Uysal, 2017). Açikel ve Öztürk (2023) açık öğretim lisesine devam eden öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin ortaokuldan ve ortaöğretim ara sınıflardan ayrılarak açık liseye geçtiklerini, açık lise kayıtlarının 2011-2020 tarihleri ve 2021 sonrasında çoğaldığını vurgulamışlardır. Açık öğretim lisesine geçişlerin; öğrencilerin ekonomik sorunlar (Belen vd., 2021), okula erişimin güç olması veya öğrencilerin okul hakkında sahip oldukları olumsuz tutum, ve aile, arkadaş gibi çevresel nedenler (Sözer, 2017), devamsızlık, başarısızlık, çalışma zorunluluğu (Öncü, 2017), örgün eğitimde yaşadıkları not kaygısı, devam zorunluluğu (Aktaş Salman, 2018) gibi sebeplerden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır.

Açık öğretim lisesi ile ilgili alan yazında yapılmış çalışmalar incelendiğinde, açık öğretim lisesinin yapısı ve işleyişi (Bozkurt, 2017; Öncü, 2017; Güçlü ve Bozgeyikli, 2017; Çam ve Bayram, 2015; Çetinkaya ve Demirel, 2022) açık öğretime devam eden öğrenci profilleri (Açikel ve Öztürk, 2023) gibi çalışmalar yapılmıştır. Eryılmaz Ballı ve Kartal (2020) örgün eğitimi terk etme nedenlerinin arkadaşların etkisi, bireysel olarak ise başarısızlık, yalnızlık ve değersizlik duyguları olduğunun ve bu durumda öğrencilerin cinsiyetinin ve okula bakışlarının etkili olduğunu belirtmiştir. Son yıllarda örgün eğitim şartlarına uygun olduğu halde öğrencilerin örgün eğitimden ayrılıp açık öğretim lisesine geçiş yapmalarının sebeplerini öğrenci ve veli boyutuyla elen alan Can ve Sakallı (2023) yaptıkları çalışmada geçişlerin temel sebebinin üniversiteye hazırlık olduğunu, velilerin öğrencilerin örgün eğitimden çıkmalarını desteklediğini vurgulamışlardır. Çuhadar Öncü 2017 yılında yaptığı çalışmada açık öğretime geçiş nedenlerini öğrenci, öğretmen, okul yöneticileri ve velilerin görüşleri açısından değerlendirmiştir. Pandemi öncesi yapılan bu çalışma o günden bu güne meydana gelen değişiklikleri karşılaştırma açısından değerli bir çalışmadır. Çuhadar Öncü (2017)örgün eğitimden çıkma nedenlerini eğitimsel, ailesel, sağlık, ekonomik, askerlik ve hafızlık olarak özetlemiştir. Gümüş (2021) açık öğretime geçişleri ekonomik sebepler, okulu sevmeme ve istememe, lisede okulu anlamsız bulma ve etüt merkezi veya özel derslerle üniversite sınavına hazırlanma gibi nedenlere bağlamıştır. Özellikle okula devamı gereksiz bulma nedeni son sınıfta açık liseye geçen öğrencilerin en çok dile getirdiği sebep olmuştur (Kaya, 2019). Çakır ve Çolak'ın da (2019) yaptığı çalışmada belirttikleri gibi üniversite sınavına hazırlanma kaygısı birincil sebep olarak öne çıkmaktadır.

Alanyazında konuyla ilgili öğretmen ve okul idarecilerinin görüşleri doğrultusunda derinlemesine inceleme yapan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Geçişlerin Açık Lisenin kuruluş amaçlarının haricinde bir tablo çizmeye başlaması, öğrencilerin örgün eğitime devam etme şartlarına sahip olmalarına rağmen tamamen keyfi bir tercihle örgün eğitimden vazgeçip açık liseye kayıt yaptırmaları, liselerin 12. sınıf sayılarında ciddi düşüşler yaşanması bu durumun incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bütün mevcut nedenlerden dolayı bu çalışma, gittikçe artan örgün eğitimden açık liseye geçişlerin öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda incelenmesini amaçlamaktadır. Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim

Bakanlığına bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerin son sınıflarda örgün eğitimi bırakıp açık öğretim liselerine geçişlerinin sebeplerini derinlemesine incelemektir. Örgün eğitimden açık liseye geçen öğrencilerin bu tercihlerinin altında yatan sebepleri, örgün eğitimde yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara getirilen çözüm önerilerini eğitimin paydaşları olan öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda analiz etmek, konuyla ilgili bilimsel veriler üretmek ve ilgili kurum ve kuruluşların çözüm arayışlarına katkıda bulunmaktır.

2. Yöntem

Mevcut çalışma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar araştırmaya katılan bireylerin araştırma konusuyla ilgili duygu, düşünce, geçmiş tecrübe ve algılarının ortaya çıkarılması için kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalar sosyal ve psikolojik olaylar ve durumlarla ilgili derinlemesine bilgi sağlamaktadır (Fraenkel ve Devers, 2000). Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması kullanılarak yürütülmüştür. Daha çok sosyoloji ve psikoloji alanlarında yapılan çalışmalarda kullanılan durum çalışması deseni; tek bir durum veya olayın derinlemesine incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir (Subaşı ve Okumuş, 2017). Bu çalışma Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 04 Ağustos 2023 tarihli, 09 nolu toplantısında alınan izinle gerçekleştirilmiştir.

2.1. Katılımcılar

Çalışmanın katılımcıları belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu tür çalışmalar, uzun ve derinlemesine görüşmeler gerektirdiğinden çalışma grubunun sınırlı kalması beklenen bir durumdur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Katılımcı olarak 10 okul yöneticisi, 12 öğretmen ve 11 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Örneklem seçiminde okul yöneticileri ve öğretmenlerde; devlet liselerinde görev yapmak, 11 ve 12. sınıflara ders vermek, açık liseye geçişlere tanıklık etmiş olmak, öğrencilerde ise lisede öğrenim görüp 11 veya 12. sınıfta açık liseye geçmiş olmak ve hala açık lisede öğrenim görüyor olmak ve tüm katılımcılarda araştırmaya gönüllü katılmak istemeleri ölçüt olarak alınmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların belirlenmesinde maksimum çeşitlilik ilkesine göre hareket edilmiş, farklı bölgelerdeki farklı seviyeden okullarda görev yapan, farklı cinsiyet, kıdem ve bransa sahip öğretmenler ve okul yöneticileri seçilmiştir, katılımcıların bilgileri Tablo 1’de verilmiştir. Ayrıca araştırmamızda katılımcıların isimleri okul yöneticileri için Y1, Y2, öğretmenler için Ö1, Ö2, öğrenciler için ise (Talebe 1) T1, T2 olarak kodlarla belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Veriler

Okul Yöneticilerine İlişkin Veriler:

Katılımcı	Kıdem	Cinsiyet	Görevi
Y1	20 yıl	Erkek	Müdür Yardımcısı
Y2	12 yıl	Kadın	Müdür Yardımcısı
Y3	25 yıl	Erkek	Okul Müdürü
Y4	24 yıl	Erkek	Okul Müdürü
Y5	16 yıl	Erkek	Müdür Yardımcısı
Y6	13 yıl	Erkek	Okul Müdürü
Y7	16 yıl	Erkek	Müdür Yardımcısı
Y8	14 yıl	Erkek	Okul Müdürü
Y9	11 yıl	Kadın	Müdür Yardımcısı
Y10	17 yıl	Kadın	Okul Müdürü

Öğretmenlere İlişkin Veriler:

Katılımcı	Kıdem	Cinsiyet	Branş
Ö1	20 yıl	Erkek	Matematik
Ö2	12 yıl	Kadın	Tarih
Ö3	25 yıl	Erkek	Edebiyat
Ö4	24 yıl	Erkek	Matematik
Ö5	16 yıl	Erkek	Biyoloji
Ö6	14 yıl	Erkek	İngilizce
Ö7	16 yıl	Erkek	Fizik
Ö8	14 yıl	Erkek	Coğrafya
Ö9	14 yıl	Kadın	Tarih
Ö10	7 yıl	Kadın	Felsefe Grubu
Ö11	10 yıl	Kadın	Fizik
Ö12	7 yıl	Erkek	Edebiyat

Öğrencilere İlişkin Veriler:

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Etüt Merkezine Gitme Durumu
T1	17	Erkek	Gidiyor
T2	17	Kadın	Gidiyor
T3	16	Erkek	Gidiyor
T4	17	Erkek	Gidiyor
T5	16	Erkek	Gidiyor
T6	17	Kadın	Gitmiyor
T7	17	Kadın	Gidiyor
T8	17	Erkek	Gidiyor
T9	16	Kadın	Gitmiyor
T10	17	Kadın	Gidiyor
T11	16	Kadın	Gidiyor

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada katılımcılarla ilgili genel bilgi edinmek için “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmış ve Açık Liseye geçişlerin sebeplerini derinlemesine incelemek için araştırmacı tarafından hazırlanan “yarı yapılandırılmış görüşme formu” ile veriler elde edilmiştir. Sorular hazırlanırken alan yazın ve uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Taslak formdaki sorular Eğitim Bilimleri bölümünde görev yapan iki akademisyen ve devlet lisesinde görev yapan iki uzman ve bir başöğretmenin görüşüne sunulmuş ve gerekli görülen düzenlemeler yapıldıktan sonra hazır hale getirilmiştir. Duruma göre görüşme esnasında sonda sorular kullanılmıştır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Katılımcılarla görüşmeler araştırmacı tarafından katılımcıların buldukları yerlerde, okullarda, öğrencilerle kafede veya devam ettikleri etüt merkezlerinde yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların onayları ile görüşmeler önce ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir ve daha sonra bilgisayarda yazıya dökülmüştür. Görüşmelerin süresi 15 ve 45 dk. aralığında değişmiştir.

2.4. Veri Analizi

Görüşmeler ses kayıt cihazından bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra verilerin analizinde nitel veri analizlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi verilerin derinlemesine analizini ve önceden bilinmeyen temaların ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). İçerik analizinde görüşme yoluyla elde edilen veriler, dört temel

aşamada analiz edilir: verilerin kodlanması, kod, kategori ve temaların bulunması, kod, kategori ve temaların düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması şeklindedir. Analizler yapıldıktan sonra elde edilen veriler araştırmacı tarafından kodlanarak eğitim alanında bir doçent görüşüne sunulmuş, kontrol edilmiştir. Yapılan geribildirimler sonucunda kodlar tekrar gözden geçirilmiş ve düzenlemeler yapılmıştır. İki kodlayıcı arasındaki sonuçlar Miles & Huberman (1994) formülüne göre hesaplanmış ve elde edilen görüş birliğinin %92 ile %95 aralığında olduğu belirlenmiştir. Elde edilen kodlar bulgular bölümünde verilmiştir.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik çalışmaları

Nitel araştırmada geçerlilik araştırmacının araştırma süreci boyunca olabildiğince yansız çalışması anlamına gelmektedir. Katılımcı görüşmeleri ses kaydından yazıya aktarıldıktan sonra görüşmecilerden katılımcı teyidi alınmıştır. Nitel araştırmalarda bulgular verilirken katılımcılardan doğrudan alıntılara yer verilmesi ve alıntılardan yola çıkarak açıklamalar yapılması çalışmanın geçerliliği için önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Creswell (2013), ayrıntılı betimlemeyle birlikte, kod ve temalara ulaşarak sonuçların güvenilirliğinin daha da artırılabilirliğini belirtmiştir. Geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak için kodlamadan raporlamaya kadar betimlenmiş ve doğrudan katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir (Merriam, 2013). Bu araştırmada kodların ve kategorilerin oluşturulduğu katılımcı görüşlerinden birebir alıntı yapılarak araştırmada geçerlilik sağlanmıştır.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmelerden içerik analiziyle elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda öğrencilerin açık liseye geçiş sebeplerine ilişkin bulgular; 3 kategori, 11 tema ve alt temalar altında ele alınmıştır. Kategoriler; (1) Açık liseye geçiş sebepleri, (2) Açık liseye geçişlerin yarattığı sorunlar, (3) Sorunlara yönelik çözüm önerileri şeklindedir. Kategori başlıkları altında bulunan her tema içeriği bölümünde okul yöneticileri, öğretmenler ve son olarak öğrencilerden elde edilen bulgular beraber sunularak, sistematik ve bütüncül bir yaklaşımla durum ele alınmıştır. Bazı temalarda öğretmen ve okul yöneticilerine ait görüşmelerden elde edilen kodlar benzer olduğundan beraber ele alınmış ve aynı yorum altında hem yönetici hem öğretmen ifadeleri ayrı ayrı verilerek sunulmuştur.

3.1. Açık liseye geçiş sebepleri kategorisine ilişkin bulgular

Açık liseye geçiş sebepleri kategorisinde; sırayla okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerden elde edilen (1) Sınav odaklı çalışma, (2) Zaman kazanma, (3) Kolay sınıf geçme ve (4) Kişisel sebepler temalarına, bu temalar altında kodlara, ayrıntılı katılımcı görüşlerine ve araştırmacı yorumlarına yer verilmiştir.

3.1.1. Sınav odaklı çalışma teması

Tablo 2. Sınav odaklı çalışma teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul Yöneticileri	Tam zamanlı etüt isteği, okul dersleri-sınav çatışması, sınava uyumsuz öğretim programları, alan dışı ders istememe
Öğretmenler	Sınava hazırlık, okulun sınava yeterli gelmemesi, zaman sorunu, tam zamanlı etüt, daha fazla soru çözme isteği, rahat ve bireysel ders çalışma, verimsiz okul dersleri
Öğrenciler	Sınava hazırlık, ders çalışma, uzun etütler, soru çözme

Sınav odaklı çalışma teması altında; okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerde okul yerine tam zamanlı etüt istenmesi, okul dersleri-sınav çatışması, öğretim programlarını sınava yönelik bulmama, alan dışı dersleri istememe kodları elde edilmiştir. Yöneticiler öğrencilerin açık liseye geçişlerinin temel sebeplerinden biri olarak üniversite sınavını ve öğrencilerin üniversite sınavına etüt merkezleri veya dersane adı altında çalışan özel eğitim kurumlarında daha rahat hazırlanabileceklerini düşünmelerini sebep olarak ifade etmişlerdir. Sınav odaklı çalışma teması ile ilgili Y3 kodlu katılımcı: “12. sınıf öğrenciye ayak bağı gibi geliyor. Seçmeli dersleri istemiyor, kendi alanı dışındaki dersleri İngilizce, Almanca, beden eğitimi gibi dersleri lüzumsuz görüyor.” demiştir. Benzer bir şekilde Y2 kodlu katılımcı okul dersleri-sınav çatışmasıyla ilgili: “12.sınıf ders içeriklerinin TYT ve AYT sınav içeriklerine uygun olmadığını düşünüyorlar, bu konuyu iyi değerlendirmek lazım.” diye vurgulamıştır.

Sınav odaklı çalışma teması altında öğretmenlerle yapılan görüşmelerde; sınava hazırlık, okulun sınava uygun olmaması, okul derslerine zaman ayıramama, tam zamanlı etüt, daha fazla soru çözme, rahat ve bireysel ders çalışma, verimsiz okul dersleri kodları elde edilmiştir. Öğretmenler genel olarak öğrencilerin açık liseye geçiş sebepleri arasında öğrencilerin sınava odaklı çalışma isteklerinin altında en fazla öğrencilerin okulda sınava hazırlanamayacaklarına inanmalarını, etüt olmadan sadece okul eğitimiyle sınavı kazanabileceklerini düşünmemeleri ve okul ve sonrasında etüt merkezlerine gitmek yerine, öğrencilerin okulu tamamen aradan çıkarıp tam zamanlı etüt çalışması yapmak istemeleri olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenler okulun öğrencilere yüklediği sorumlulukları yerine getirirken yaşayacakları zaman kaybının önüne geçmek için açık liselere geçişlerin arttığını vurgulamışlardır.

Bu konuda Ö12; “Bugün günlerden ne, hangi dersler var, proje ve performans ödevim var mı, çıkış saatim kaç, etüte yetişir miyim, gece ne kadar ders çalışabilirim, sabah uyanabilecek miyim sorularını kendilerine sormak istemiyorlar. Bu yüzden açık lise onlar için ideal görünüyor.” Öğrencilerin okulda gördükleri dersler hakkında Ö9; “Öğrencilerin çoğu üniversite sınavında soru çıkmayacak, sorumlu olmadıkları dersleri gereksiz gördükleri için ve sınava hazırlık amacıyla daha fazla boş zaman yaratmak için açık liseye geçiyorlar. Öğrenciler alan dışı hiçbir dersi istemiyor.” Ö2 ise; “Ben tarih öğretmeniyim. Sayısal ya da eşit ağırlık sınıfındaki öğrenci benim dersimi tüm yıl boyunca görmek istemiyor. Çünkü sınavda benim dersimden sorumlu hissetmiyor kendini, ödevini, tekrarını yapmak, yazılına çalışmak istemiyor. Zaten beden eğitimi, müzik, seçmeli dersler, İngilizce, Almanca derslerini tamamen kayıp olarak görüyor.” demiştir.

Sınav odaklı çalışma teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde; sınava hazırlık, ders çalışma, uzun etütler, soru çözme kodları elde edilmiştir. Öğrencilerin açık liseye geçiş sebeplerinde sınav odaklı çalışma teması altında, net bir şekilde okulda sınava yeterince hazırlanamayacakları bu yüzden özel ders takviyesine ihtiyaç duydukları ve bunu da özel bir etüt merkezine kaydolarak çözebileceklerine inanmaları düşüncesi ağır basmaktadır. Öğrenciler açık liseye geçerek aslında etüt merkezinde öğrenimlerini devam ettirme gayesindedirler. Buna sebep olarak da sınavlara daha rahat bir ortamda, kesintisiz, başka derslere zaman ayırmak zorunda kalmadan, sürekli sınav odaklı konu çalışma ve soru çözme fırsatı olarak değerlendirmektedirler. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir; “Açık liseye geçerim, dershaneye giderim, tüm ilgimi derslere veririm ve bu şekilde odaklanırım. Şimdi açık lisede tamamen derslere odaklanıyorum (T7).” “Okulda ders çalışacak ortam bulamıyordum, teneffüsler, arkadaşlar, sorunlar, etüt yapacak yer yok, kalabalık, gürültülü, çok sebep var yani ders çalışmayı engelleyecek (T9).” “Okul benim için yeterli olmadı, dersler verimsizdi, tamam konular anlatılıyor fakat soru çözümleri için zaman kalmıyordu (T5).”

3.1.2. Zaman kazanma teması

Tablo 3. Zaman kazanma teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
--------------	--------

Okul Yöneticileri	Okulun zaman kaybı olarak görülmesi
Öğretmenler	Okula gidiş-gelişlerin para ve zaman kaybı yaratması, boş dersler ve teneffüslerin varlığı, etüt yapma zorluğu
Öğrenciler	Okul saatleri, okula gidiş-geliş, bölüm dışı dersler

Zaman kazanma teması altında; idareci görüşmelerinde okulun zaman kaybı olarak görülmesi, okulun gidiş gelişlerin, para ve zaman kaybı olarak değerlendirilmesi, okulun ayak bağı olarak görülmesi, daha erken mezun olma, kodları ortaya çıkmıştır.

Benzer şekilde zaman kazanma teması altında öğretmenlerle yapılan görüşmelerde de aynı kodlar elde edilmiştir. Öğrencilerin özellikle büyük şehirlerde okula gidiş gelişlerde harcadıkları zamanın, olası boş derslerin, teneffüslerin, sınıflarda her zaman etüt ortamının sağlanamayışının, öğrencilerin sınava hazırlık maratonunda okulda zaman kaybettiklerini düşünmelerinin öğrencilerin gözünde okulu bir kayıp olarak gösterdiği düşüncesinde hemfikir oldukları görülmüştür.

Yapılan görüşmelerde genel olarak benzer ifadelere rastlanmıştır. Örneğin Y4 kodlu katılımcı; *“Öğrenci okulda yol, öğle arası, teneffüs, tören, seminer ve bölüm dışı derslerde zaman kaybedeceğime sabahtan akşama kadar etütte soru çözerim diyor. Bunlar sebebiyle inanılmaz bir artış var geçişlerde.”* Y9 kodlu katılımcı ise; *“Üniversite sınavına daha rahat bir ortamda çalışacaklarını düşünüyorlar yani okulu ayak bağı, zaman kaybı olarak görüyorlar.”* diyerek öğrencilerin okulu zaman kaybı olarak gördüklerini vurgulamıştır. Bu tema altında Ö8; *“Okulda haftada 40 saat ders var. Bir de etüt merkezine gidiyor çocuklar. Okuldaki 40 saatlik dersin 12 saati birebir sınava yönelik ama kalan 28 saatlik dersi öğrenci tamamen bir zaman kaybı olarak görüyorlar kendi kafalarında, bu yüzden geçiyorlar açık liseye.”* Ö4 kodlu öğretmen katılımcımız; *“Okul, etüt, ev üçgeninden birini eksilteceğini düşünüyor öğrenci. Evden etüt merkezine giderim, rahat çalışırım, git-gel zamanım kaybolmaz, arkadaş öğretmen kimse karışmaz, bütün zamanımı soru çözmeye ayırıyorum düşüncesindedir.”* demiştir.

Zaman kazanma teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde; okul saatleri, okula gidiş-geliş, bölüm dışı dersler kodları elde edilmiştir. Öğrenciler okula gidiş-gelişte harcadıkları zamanı, okulda geçen 8 saatlik zaman dilimini, bölüm dışı veya seçmeli dersleri zaman kaybı olarak nitelendirmiş ve örgün eğitimden açık liseye geçişin en büyük getirilerinden biri olarak kazanılan zamanı göstermişlerdir. Zaman kazanma teması ile ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir; *“Açık lisede zamandan kazanıyorum, sabah erkenden yollara düşmek, okula gitmek, alan dışı dersler, arkadaş ortamı, 8 saat geçir sonra yine eve dön zaten akşam oluyordu (T4).”* *“Okulda zaman kaybediyordum ben onu öğrendim açığa geçince. Bir mecburiyetin yok, zamanlamayı tamamen kendin yapıyorsun, gece istersen sabaha kadar otur çalış (T6).”*

3.1.3. Kolay sınıf geçme teması

Tablo 4. Kolay sınıf geçme teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul yöneticileri ve Öğretmenler	Çevrimiçi sınavlar, kolay ders geçme, bedava diploma, bunun karşılığında ise okulda; ders çalışma, ödev yapma zorunluluğu, sınavlarda başarısız olma korkusu
Öğrenciler	Çevrimiçi sınavlar, devamsızlık, ödev olmaması, derslere kolay erişim

Kolay sınıf geçme teması altında; okul yöneticileriyle ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerden yine benzer kodlar elde edilmiştir.

Açık lisedeki çevrimiçi sınavlar, kolay ders geçme, bedava diploma, bunun karşılığında ise okulda; ders çalışma, ödev yapma zorunluluğu, sınavlarda başarısız olma korkusu kodlarına ulaşılmıştır. Öğretmen ve yöneticiler açık lisede ölçme-değerlendirme sisteminin doğru olmadığı hem başarılı hem başarısız öğrenciler için açık lisenin örgün eğitimden daha kolay geçileceği gerçeğinin öğrencileri cezbedtiğini vurgulamışlardır. Öğrencilerin düşüncesinde açık lisenin çaba gerektirmediği, kayıt yaptırmak dışında hiçbir zorunluluk ve sorumluluk gerektirmediği düşüncesinin yerleştiği ifade edilmiştir.

Y4 bu tema ile ilgili; “Açık lise öğrenciye bulunmaz nimet, biz 8 dönem ders veriyoruz 4 yıl eder ama çocuk açık liseye geçip çok daha erken mezun olabiliyor ve bir dönem bile daha erken mezun olsa çok önemli onun için, sınava hazırlıkla geçiriyor o süreyi.” Y10; “Açık lisede okumak kolay, sınavlar çevrimiçi, yerine başkası girebilir sınava, sınavda her türlü kaynaktan yararlanabilir, açık lisenin öğrenci kimliğini denetlemeye yönelik sistemi yok. Parayla bile başkasını sokabiliyor sınavlara, herkes biliyor bunu.” demiştir. Benzer şekilde Y1; “Öğrenci için açık lise eşittir bedava diploma, o kadar.” diye vurgulamıştır. Öğretmenlerden ise Ö7 bu durum hakkında; “Açık lisede dersi ders, sınavı sınav olarak görmüyor ki, sınav tarihlerini öğreniyor, sınavına girip yapabildiği kadar yapıyor, yapamazsa bir şekilde kopyasını çekiyor.” Ö11; “Öğrenci açık liseden korkmuyor, öğretmen yok, ödev yok, sınavdan düşük not alma kaygısı yok, ne de olsa takılmayacak, tam ihtiyaç duyduğu şey.”

Kolay sınıf geçme teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde; çevrimiçi sınavlar, devamsızlık, ödev olmaması, derslere kolay erişim kodları elde edilmiştir. Öğrenciler açık lisede her şeyden önce kalma riski taşımadıklarını, ödev yapma, proje ve performans ödevi hazırlamaktan kurtulduklarını ifade etmişlerdir. Devamsızlık sorunu yaşamamalarını, derslere katılım şartı olmadığını, isteyen zaten çok kolay bir şekilde açık lise derslerine internetten ulaşabileceklerini ama genel itibarıyla kimsenin buna bile ihtiyaç duymadığı, sınavların çevrimiçi olmasının onlar için avantaj sağladığını ve ders geçmede hiçbir sorun yaşamadıklarını belirten öğrenciler üniversite sınavına hazırlandıkları lise son sınıfta kolay sınıf geçme avantajından faydalanmak istediklerini belirtmişlerdir.

3.1.4. Kişisel sebepler teması

Tablo 5. Kişisel sebepler teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul yöneticileri ve Öğretmenler	Arkadaşlara özenme, okul kuralları, okulu sevmeme, özgürlük
Öğrenciler	Arkadaş etkisi, bireysel tercih, rahatlık, disiplinden kaçma, özgürlük

Kişisel sebepler teması altında okul yöneticileri ve öğretmen görüşmelerinden; arkadaşlara özenme, okul kuralları, okulu sevmeme, özgürlük kodları elde edilmiştir. Bu temadaki genel kanının açık liseye geçişlerin son sınıflarda bir modaya dönüştüğü, öğrenciden öğrenciye geçiş sebepleri kısmen farklılık gösterse bile, öğrenciler arasında geçişlerin giderek yaygınlaştığı yönünde olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin Y1 “Çocuk okulda bakıyor açık lisedeki arkadaşı dışarda geziyor, özgür, kendisi okulda disiplin altında, arkadaşı hiç çalışmasa bile

dersleri ondan kolay geçiyor diplomayı alıyor. Orda kafaya koyuyor zaten geçişi.”, Y3 “Lise son sınıf öğrencisi artık okul forması giymek istemiyor, rutin bir şekilde törene katılmak, okula gelmek istemiyor. Devamsızlıktan muaf olmak istiyor. Açık lisede istediği her şeyi yapabileceğini biliyor.” ve Y6 “Okul öğrenciye cazip gelmiyor, özgürce gezeyim, kafelere gideyim, istediğim zaman etüt yaparım istemezsem gezer dolaşırım düşüncesinde.” diyerek kendilerini ifade etmişlerdir.

Kişisel sebepler teması altında öğretmenlerle yapılan görüşmelerde ise öğretmenler öğrencilerin artık 11.sınıfa başlar başlamaz ne zaman açık liseye geçeceğini düşünmeye başladığını, ailelerine açık liselere geçiş için baskı yapmaya başladığını belirtmişlerdir. Başarısı düşük ya da yüksek, okuldaki öğrencilerin bir yandan öğrenim hayatının son sınıfında olmalarının verdiği bıkkınlık, bir yandan üniversite sınavının yarattığı gerginlik ve kaygı yüzünden açık lisedeki arkadaşlarının rahatlığına özendiklerini belirtmişlerdir. Ö6 bu konuda; “Lise son sınıflarda artık bu bir gelenek haline geldi, öğrenciler birbirinden etkileniyor, boş yere okulda bir yıl kaybedeceğime, mezuna kalacağıma, açık lisede bir yıl içinde üniversiteye hazırlığımı yaparım, kazanırım diye düşünüyor.” Ö9; “Bu artık bir moda oldu. O geçti ben de geçeyim hesabına dönüştü. Benim ihtiyacım var mı buna, yok mu diye düşünmüyor.” diyerek vurgulamıştır.

Kişisel sebepler teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde; arkadaş etkisi, bireysel tercih, rahatlık, disiplinden kaçma, özgürlük kodları elde edilmiştir. Öğrencilerin çoğu 11.sınıftayken bir üst sınıftaki arkadaşlarından, etüt merkezinde açık liseye geçmiş olan öğrencilerin tavsiyelerinden ve etüt merkezlerindeki öğretmenlerinin yönlendirmelerinden etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler bir kısmı ise kendi bireysel sorunlarından dolayı son senelerini daha rahat, daha verimli ve kaygısız geçirmek istedikleri için açık liseye geçmeyi tercih etmişlerdir. Açık lisenin onlara özgür ve okula nispeten daha rahat bir süreç sağladığı konusunda bütün görüşmeciler fikir birliği içindedir. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir; “Açık lise her açıdan avantajlı benim için, çok daha rahatım. İstedğim zaman çalışıyorum, istediğim zaman uyuyorum, istediğim kadar etütte kalabiliyorum, üstüme başıma karışan, müdahale eden, kapıda saat tutan kimse yok (T10).” “Arkadaşlarımın çoğu açık liseye geçti. Bana da sürekli anlatıyorlardı, onlardan duydum ve karar verdim. Ailem istemedi ama iyi ki geçmişim diyorum (T2).” “Etüt merkezindeki arkadaşlardan etkilendim. Baktım onlar sabah akşam orda gece geç saatlere kadar çalışıyorlar, sabah kahvaltı yapıp rahat rahat geliyorlar, ben sabah erkenden okula koştur, akşama ancak gel, sabah okulu var ödevi var, yazılısı var mecburen tekrar eve dön çok geç kalmadan. Zordu. Onlardan etkilenip açığa geçtim (T11).”

3.2.Açık liseye geçişlerin yarattığı sorunlar kategorisine ilişkin bulgular

Örgün eğitimden vazgeçme nedenleri kategorisinde; sırayla okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerden elde edilen (1) Sınıf mevcutlarının azalması, (2) Okul başarısının düşmesi, (3) Okul dışındaki tehlikeler, (4) Geçişlerin artarak devam etmesi temalarına ve temalara ait kodlara, ayrıntılı katılımcı görüşlerine ve araştırmacı yorumlarına yer verilmiştir.

3.2.1. Sınıf mevcutlarının azalması teması

Tablo 6. Sınıf mevcutlarının azalması teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul Yöneticileri	Sınıf kapanmaları, norm fazlalığı, öğretimde aksaklıklar
Öğretmenler	Derslerin işlenişi, motivasyon eksikliği, destekleme ve yetiştirme kurslarının (DYK) işlevsizliği
Öğrenciler	Bölüm değiştirme, nakil isteme, açık liseye geçiş

Sınıf mevcutlarının azalması teması altında okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerde sınıf kapanmaları, norm fazlalığı, öğretimde aksaklıklar kodları elde edilmiştir. Okul yöneticilerinin büyük bir çoğunluğunun son sınıflarda öğrencilerin örgün eğitimi bırakıp, açık liseye geçişlerinin okul yöneticilerine ciddi sorunlar yaşattığı, okulun idaresiyle ilgili değişikliklere yol açtığı, bu değişikliklerin ise okul yönetimini zorlaştırdığı belirtilmiştir. Son sınıflarda meydana gelen ciddi mevcut azalmasıyla ilgili Y7 “40 kişilik sınıflarımız son sınıfta 24 ile 21’e kadar düştü. Zaten 20-25 kişilik sınıflarımızda 5-6 öğrenci kalınca mevzuat gereği mecburen sınıfları kapatmak zorunda kaldık. Kalan öğrencileri diğer sınıflara yönlendirdik maalesef.” Benzer şekilde Y4 “Sene başında 40 kişilik sınıf açıyorum. Ona göre program düzenliyoruz. Eylül ayı bitmeden daha sınıf 20’nin altına düşüyor. Sınıf birleştirmek zorunda kalıyorum eğer aynı bölümden sınıfım yoksa mecburen öğrenci başka okula nakil istiyor veya açığa geçiyor ya da şartları müsait değilse bölüm değiştirmek zorunda kalıyor.” demiştir. Açık liseye geçişlerin yarattığı diğer bir sorun olan öğretmenlerde norm fazlalığı konusunda ise okul yöneticileri şu ifadeleri kullanmıştır. “12. Sınıflarda sınıf kapattığımız zaman normumuzda değişiklikler oluyor. Eylül ayındaki normumuz bir bakıyoruz değişmiş. Bu bize büyük sorun yaşıyor. Öğretmen ihtiyacımız azalıyor. Öğretmenime sene başında 30 saat ek ders vermişim 1 ay sonra ek dersi 20 oluyor, hatta bazı branşlarda maaş karşılığını bile doldurmuyor. Öğretmenim dönem ortasında okul değişikliği yapmak zorunda kalıyor ya da maddi gelirinde büyük değişiklik oluyor, bu öğretmen haksızlık değil mi? Ekonomik sorunlarla uğraşan öğretmenimi nasıl motive edebilirim ki?” (Y1). Ayrıca öğretimde yaşanan aksaklıklar konusunda idareciler yaşanan öğrenci ve öğretmen sirkülasyonunun okul dengesine zarar verdiğini, okul düzenini bozduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda Y3 “Okuldaki dalgalanmalar, tayin istemek zorunda kalan öğretmenler, nakil isteyen öğrenciler aynı sebeplerden okula nakil gelen öğrenciler olumsuz bir sinerji yaratıyor okulda. Her okulun okul kültürü farklı öğrencilerin okula alışması, benimsemesi zorlaşıyor, yeniler okulu sahiplenmediği için disiplinsizlikler oluşuyor. Bu da okulla alakalı içerden ve dışardan okul paydaşlarında kötü bir algı yaratıyor.” diyerek bu konudaki sıkıntılarını ifade etmiştir.

Sınıf mevcutlarının azalması teması altında öğretmenlerle yapılan görüşmelerde ise öğretmenlerin idarecilerle karşılaştığında bu durumu farklı açılardan değerlendirdiği dikkat çekmiştir. Öğretmenler daha çok geçişlerden kaynaklı mevcutların azalmasının sınıflara etkisi bağlamında ortaya dezavantajlarının üstünde durmuşlardır. Derslerin işlenişi, motivasyon eksikliği, destekleme ve yetiştirme kursları (DYK) işlevsizliği kodları elde edilmiştir.

Sınıf mevcutlarının azalması teması altında katılımcılar yaşanan sorunları şu şekilde tanımlamıştır; “Mevcudu az sınıfta ders anlatmayı sevmiyorum, sınıftaki coşku, öğrenciler arasındaki uyumdan keyif alan bir öğretmenim, 30-35 kişilik sınıfımız 10 kişiye düşünce aynı motivasyonla devam edemiyorsunuz. Bununla birlikte kalanların aklında da bir gitmek sorusu var, hissediliyor.” (Ö9). “Öğrenci talepleri değişti, hocam yok yazma, hocam yazılılar ne olacak, herkes soruları veriyormuş, özel okuldakiler, açığa geçenler bedavadan geçiyor diyorlar. Ben bunu yapamam, böyle bir kanuni yetkim yok, vicdani olarak da kabul edemem, değerlerime aykırı. Fakat yapmayınca da kötü öğretmen oluyorsunuz. Böyle bir şeye dönüştü, arada eziliyoruz.” (Ö4). “DYK kurslarımız var sene başında açıyoruz, öğrenciler gidince kapatmak zorundayız. Etüt merkezine gidemeyen öğrenciye de haksızlık oluyor. Ders saatimiz de azalıyor, norm fazlası olunca okul değişikliği yapan arkadaşlar var, herkesin bir düzeni var, pat diye bütün düzeniniz değişiyor.” (Ö8).

Sınıf mevcutlarının azalması teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde bölüm değiştirme, nakil isteme, açık liseye geçiş kodları elde edilmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun açık liseye geçişleri ve doğal olarak sınıf mevcutlarındaki bu büyük düşüş okulda kalmayı tercih eden öğrenciler için sorunlar oluşturmuştur. Kendi sınıflarında öğrenci sayısı 5-6 olunca öğrenciler ya sınıf değiştirip başka bir bölüme, ya kendi bölümlerinde kalmak için başka bir okula nakil istemeye veyahut bunların hiçbirini yapamayacak durumda ise istemeyerek de olsa açık liseye geçiş yapmaya mecbur kalmışlardır. Bu seçenekler öğrenciyi ayrı bir kaygıya soktuğu için

olumsuz etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda öğrenci görüşleri şu şekildedir; “Sınıfım kapanmasaydı aslında açık liseye geçmezdim. Tekrar yeni bir okul, yeni öğrenciler, öğretmenler, o strese girmemek için ben de açık liseye geçtim (T2).” “Arkadaşlarımın hepsi açık liseye geçti, ben yabancı dil sınıfındayım, geçmesem o saatten sonra bölüm de değiştiremem, başka dil sınıfı olan okullar da daha uzaktı. Açığa geçmeyi tercih ettim (T8).”

3.2.2. Okul başarısının düşmesi teması

Tablo 7. Okul başarısının düşmesi teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul yöneticileri ve Öğretmenler	Başarılı öğrencilerin kaybı, emek hırsızlığı, başarısızlık damgası ve baskı
Öğrenciler	Bölüm dışı dersler, disiplin, sıkıcı okul ortamı, ders çalışmayan öğrenciler

Okul başarısının düşmesi teması altında okul yöneticileriyle ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde benzer kodlar elde edilmiştir. Bunlar; başarılı öğrencilerin kaybı, emek hırsızlığı, başarısızlık damgası ve baskı olarak öne çıkmıştır. Genel olarak okul yöneticileri ve öğretmenler dört yıllık bir süreçten oluşan lise eğitiminde ilk üç yıl için emek sarf ettikten sonra son yıl açık liseye geçişlerden kaynaklı başarılı öğrencilerini kaybettiklerine vurgu yapmışlardır. Konuyla ilgili öne çıkan bazı ifadeler şu şekildedir; “Başarılı öğrencilerimiz açık liseye geçince sene sonunda kayda değer üniversiteyi kazanan öğrencimiz olmuyor ama bakıyoruz üç yıl boyunca ders, kurs, rehberlik olarak hazırladığımız öğrencinin ismi ve kazandığı üniversite etüt afişlerinde sergileniyor.” (Y9). “Biz vatandaşa, eğitim paydaşlarına, milli eğitime, hepsini bırakın okul olarak kendimize ve öğrencilerimize başarımızı kanıtlamak mecburiyetindeyiz. Ama sene sonunda bakıyoruz ki öğrencilerimiz yok, önüne geçemiyoruz bu kayıpların.” (Y2). “Her sene sonunda üst kurumlara ölçme değerlendirme sonuçlarımızı gönderiyoruz. Bir oran sunmak zorundayım, üniversite kazanan öğrencim benim haneme yazılmıyor, başarı ya etüt merkezlerine ya da açık liseye mal ediliyor. Süreci tamamlayamadan, başarıya şahit olamadan, kendi değerlendirmemi yapmadan öğrencilerimi kaybetmiş oluyorum. Emek hırsızlığı değil mi bu?” (Y10). “Bana çıkıp sen yönettiğin okulda ne kadar başarılısın, üniversite kazandırma oranın nedir, iyi bir okul musun dediklerinde ne diyebilirim? Sınav gerçeğiyle yaşadığımız ülkemizde milli eğitim, veli, öğrenci hatta öğretmenlerim bile bir okulun başarısını sorguladığında hangi cevabı bekler?” (Y5).

Benzer şekilde bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir; “Ücretsiz DYK kurslarımız var, yeni mezun, atanamamış değil, yıllardır üniversiteye öğrenci hazırlayan tecrübeli ve kaliteli öğretmenlerimiz var. Ama öğrenci ikna olmuyor, sanıyor ki para verdiği zaman 10 saat çalıştığı zaman daha hazırlıklı olacak. Kaliteli çalışmak, dengeli çalışmak, nitelikli çalışmak umurunda değil.” (Ö5). “İngilizce öğretmeniyim, 9 ve 10.sınıfta öğrenciyi yetiştiriyorum 11.sınıfta dil sınıfına alıyorum, haftada 14-16 saat İngilizce dersi, DYK kursu, deneme sınavları, taramalar, emek veriyoruz. Psikolojik olarak destekliyoruz, kişisel, sosyal, sağlık ve ailevi sorunlarına ortak oluyoruz ama 12.sınıfta özür dileyerek gidiyor öğrenci. Emeklerimin haklı gururunu yaşayamıyorum. Hak ettiği sonucu alabilecek mi bilmiyorum ve duygusal olarak da boşa kürek çekmiş gibi hissediyorum, motivasyonunuzun düşmemesi mümkün değil.” (Ö6).

Okul başarısının düşmesi teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde; bölüm dışı dersler, disiplin, sıkıcı okul ortamı, ders çalışmayan öğrenciler kodları elde edilmiştir. Öğrenciler bir önceki yıl ders çalışmak için son sınıfların açık liseye geçmesiyle lise son sınıfta okulda kalan öğrencilerin üniversiteye hazırlık içinde olmadıklarını, okulda çalışma ortamını bozduklarını ve okulda tartışmaların, kavgaların onları çalışma ortamından uzaklaştırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca son sınıflardaki bölüm dışı derslerin onlara fazladan bir yük yarattığını, okuldan ve sorumluluklarından artık sıkıldıklarını ifade etmişlerdir. Diğer bir yandan okul idaresinin kılık

kıyafet, saç, sakal, takı gibi birçok lüzumsuz şey yüzünden öğrencileri boğduğunu ve tüm bunların öğrencileri okuldan soğuttuğunu ve öğrencilerin okuldan başarı beklentilerini düşürdüğünü veya başarılı öğrencileri okuldan kaçırdığını vurgulamışlardır. Bu tema altında bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir; “Müzik ve resim dersimizin olması aşırı saçmaydı, seçmeli tüm dersler mesela. Bütün rakiplerim soru çözerken ben resim yapamam (T9).” “Okulda çok sorunlar yaşadım, psikolojik olarak da etkiledi bunlar beni, belli kurallar var evet, makyaj yapma, küpe takma bir yere kadar evet fakat giydiğim tişört siyah değil lacivert diye müdürden azar işitem de çok anlamsız (T3).” “Okuldaki öğrencilerin seviyesi düşük, öğretmen dersi ortalamaya göre işlemek zorunda anlıyorum ama ders bile dinlemiyorlar, dersi kaynatma peşindeler. Bu yüzden okul başarısı düşük ve ben de daha fazla kalmak istemedim çünkü istediğim gibi verim alamıyordum okuldan (T7).”

3.2.3. Okul dışındaki tehlikeler teması

Tablo 8. Okul dışındaki tehlikeler teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul yöneticileri ve Öğretmenler	Disiplinsizlik, değer yargılarında değişiklik, kolayca kaçma, sokaktaki tuzaklar
Öğrenciler	(Okul dışında tehlike yaşamadıklarını belirtmişlerdir.)

Okul dışındaki tehlikeler teması altında okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerde disiplinsizlik, değer yargılarında değişiklik, kolayca kaçma, sokaktaki tuzaklar kodları elde edilmiştir. Her ne kadar öğrencilerin açık liseye geçişlerinin temel sebebinin üniversiteye daha iyi hazırlanma olduğu ileri sürülse de açık liseye geçen her öğrencinin bunu gerçekleştiremediğine dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte okul yöneticileri öğrencilerde oluşan rahavet, okul disiplininden uzaklaşma, elde ettikleri özgürlük duygusu ve rahatlığın öğrencileri boşluğa sürükleyebileceğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin okul sisteminin dışında olmasının onları sokaktaki tehlikelere açık hale getirdiğini, velilerin okul rahatlığına alıştığı için etüt merkezlerini okul yerine koyduklarını fakat açık lisede öğrenim görmek ve etüt merkezlerine devam etmenin asla okul eğitimiyle bir olmadığı ve olamayacağı altını çizmişlerdir. Sadece öğretim değil eğitimin de dikkate alınması gerektiğinin, disiplinin, güvenliğinin, sosyal etkinliklerin, okul kültürünün, değerler eğitiminin öğrencilerin bu çağda en ihtiyaç duyduğu şeyler olduğunu ve eğitimi yarım bırakan öğrencinin bu boşluğu kendi kendine dolduramadığı durumda hem ailesi hem toplum hem de kendisi için büyük sorunlar yaratabileceğini vurgulamışlardır.

Okul yöneticilerinin bazılarının okul dışı tehlikeleri ifade etme biçimleri şu şekildedir; “Biz çocuklarımız için buradayız, kapımızda güvenliğimiz var, nöbetçi öğretmenimiz var, idarecilerimiz var, kapımız velilere her zaman açık, öğrencilere müdahale edecek bir öğretmen ordumuz var. Ben öğrencimi ailesinden iyi tanıyorum kimi zaman, ne zaman gelir, sorunları ne, arkadaşları kim, yanlışları nedir, öğretmen, idareci, rehber öğretmeni, sınıf öğretmeni, arkadaşları ve arkadaşlarının velileri, inanılmaz bir koordinasyon var bunu başak hiçbir kurum sağlayamaz.” (Y2). “Sosyal ve kültürel faaliyetle var. Sadece öğretim boyutu yok. Sosyalleşeceğiz, kitap okuyacağız, masa tenisi, futbol oynayacağız, spor yapacağız, belirli gün ve haftaları kutlayacağız, değerlerimizi öğreneceğiz. Okul bunları vermektense sorumlu sadece ders öğretmekten ibaret değil okul.” (Y3). “Açık lisede değerlerimiz yozlaşıyor, öğrenci sorumluluklarından kaçıyor, sınavda kopya çekiyor, başkasını sınava sokuyor, hak etmediği notları alıyor, açık liseye geçiş yapamayan öğrenci okul değiştiriyor bazen bölüm değiştiriyor, öğrenci yok diye okulun ücretsiz DYK kursları kapanıyor mağdur olan öğrenciler de var. Yıllarca öğretmeye çalıştığımız değerler yozlaşıyor, kayboluyor.” (Y8). “Çocuklarımız sokaklara emanet, buradan görüyoruz pencereden bakarken, okula geliyorlar kapılarda bekliyorlar. Bir trafik kazası, hırsızlık, madde kullanımı, özellikle büyük şehirlerde sokak suçları bu kadar artmışken

nasil koruyacağız. Ben çıkıp çocuğa müdahale edemiyorum. Hâlbuki okulun görevi sokaktan alıp eğitmek değil miydi? Ben böyle düşünüyorum.” (Y1).

Okul dışındaki tehlikeler teması altında öğretmenlerle yapılan görüşmelerde Ö8 kodlu öğretmen katılımcımız; “Her öğrenci tüm gün gittiği etüt merkezinde çalışmıyor ki, sabah gidip akşam geliyor, o süre zarfında nerede, kiminle ne yaptı bilemez veli. Etüt merkezi bunu denetleyemez.” Ö4; “Öğrenci açık liseden nasıl verim alabilir, açık lisenin sorumluluklarını bile yerine getirmiyor. Kolaya kaçıyor, emek vermekten, çaba sarfetmektense, kopyayla, hileyle sınav geçiyor, vaktini de dışarda tembellikle, zararlı alışkanlıklarla, akranlarıyla gezerek geçiriyor, kontrolsüz bir zaman diyebiliriz.” Ö9; “Okul öğrenciye disiplin kazandırır. Bir kural, sınır var okulda. Sınırlar kalktığı zaman kontrolden çıkabiliyor gençler. Zaten ergenlik çağında ve sınav stresi altındalar, sorunları ve ilişkileri gözetim altında olmazsa çok kolay yanılsa düşebilirler.” diyerek düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Okul dışındaki tehlikeler teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrenciler okul dışında herhangi bir tehlikeyle karşı karşıya olmadıklarını ifade etmişlerdir.

3.2.4. Geçişlerin giderek artması teması

Tablo 9. Geçişlerin giderek artması teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul yöneticileri, Öğretmenler ve Öğrenciler	Geçişlerin azalmayacağı aksine giderek artacağı

Geçişlerin giderek artması teması altında okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerle yapılan görüşmelerde tamamen aynı sonuçlar elde edilmiştir. Bütün katılımcılar açık liselere geçişlerin azalmayacağını, aksine giderek artacağını ve ilerde önüne geçilemeyecek bir duruma gelebileceğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin geçişleri normal ve haklı gördükleri, öğretmen ve okul yöneticilerinin ise geçişleri onaylamadıkları halde bütün katılımcıların geçişlerin artarak devam edeceği düşüncesine sahip olması dikkat çekicidir. Bu konuda okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenci görüşleri sırasıyla şu şekildedir; “Eylül ayında geçişler başladı, şu an okulumda 60-70 tane son sınıf öğrencisi kaldı, mevcutlarım 11-12 ye düştü. Kalanlar da şubat ayında geçecek diye düşünüyorum. Yani sene sonuna kadar okulumda 12. sınıf öğrencisi kalmayabilir(Y1)” “Azalmayacak, artacak. Eğer önüne geçilecek acil tedbirler alınmazsa geçişler 10-11. sınıflara kadar düşebilir. (Y5)” “Bu sistem böyle devam ederse önümüzdeki yıl muhtemelen lise son sınıflarda öğrenci bulamayacağız (Y8)”.

“Açık lise olayı toplumda yeni yankı bulmaya başladı, medyada yeni yeni gündeme geliyor, duyuldukça hatta mezunların üniversite kazanma oranlarıyla ilgili istatistikler ortaya çıktıkça talep artacaktır (Ö8).” “Ben onaylamıyorum, doğru bulmuyorum, açık lisenin asla bir örgün eğitimin yerini dolduracağını düşünmüyorum ama mevcut sistemde üzülerek söylüyorum ki daha birçok öğrenci okulu bırakıp açık liseye geçmeye devam edecek (Ö10).”

“Neden azalsın ki? Sınavlar daha rahat, kolay geçiyoruz. Ben azalacağınız hiç zannetmiyorum (T2)”. “Bence geçişler artmaya devam edecek yani 9’da 10’da değil tabii bir lise hayatı yaşanmalı ama 11, 12’lerde kesinlikle, zaten geçmeliler de. Üniversiteye hazırlıksa amaçları çalışmak için, üniversite amacı yoksa neden iki yıl daha lisede kaybedelim ki? (T3)”. “Açık liseye geçişler kesinlikle artacak. Mesela ben soran herkese açık liseye geç diyorum. Daha avantajlı çünkü herkes aynı şeyi söylüyor zaten. Okulların boşalacağını düşünüyorum (T7).”

3.3.Sorunlara yönelik çözüm önerileri kategorisine ilişkin bulgular

Eğitim programı kategorisinde; sırayla okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerden elde edilen (1) Açık lise sistemi (2) Lise öğretim programlarının düzenlenmesi ve (3) Mevzuatın

değiştirilmesi temalarına, bu temalara ait kodlara, ayrıntılı katılımcı görüşlerine ve araştırmacı yorumlarına yer verilmiştir.

3.3.1. Açık lise sistemi teması

Tablo 10. Açık lise sistemi teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul yöneticileri ve Öğretmenler	Açık liseye geçiş ölçütlerinin düzenlenmesi, çevrimiçi sınavların kaldırılması, açık lise süresinin örgün liseden daha kısa olmaması
Öğrenciler	(Açık lise sisteminin aynı şekilde sürdürülmesi gerektiği fikrindedir.)

Açık lise sistemi teması altında okul yöneticileriyle ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde benzer sonuçlar elde edilmiş ve bu tema altında; açık liseye geçiş ölçütlerinin düzenlenmesi, çevrimiçi sınavların kaldırılması, açık lise süresinin örgün liseden daha kısa olmaması kodları elde edilmiştir.

Görüşmeciler özellikle açık liseye geçişlerin mutlaka düzenlenmesi gerektiği konusunda mutabık kalmışlardır. Kırsalda okula gitme imkânı bulamayan ya da çalışmak zorunda olan veya okul çağı dışına çıkmış bireyler için bir fırsat olan açık öğretim liselerinin artık bu şekilde algılanmadığını, geçişlerin çok kolay olduğunu, öğrencilerin çevrimiçi sınavlarda bir şey öğrenmeden kopyayla veya başkasına yaptırmakla sınavları geçebildiğini ve erken mezun olma imkânlarını kullanmak istediğini belirten okul yöneticileri ve öğretmenler açık lisenin mevcut sisteminden şikâyetçi olmuşlardır. Bununla birlikte özellikle örgün eğitimin devamlılığı ve lise son sınıflardaki kayıpların daha vahim hale gelmeden durdurulması önce açık lise sisteminde değişikliklere gidilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Bu konuda bazı görüşler şu şekildedir; “*Bunun önüne geçilmezse Türkiye’de kayıp bir nesil yetişiyor, çocuk CV’sini kaybediyor. Lise yok, açık liseden mezun. Ne yaptı ne öğrendi emin değiliz artık, açık lise sınavları herkesim malumu artık. Açık lisenin önü kapanmalı, öğrenciler bu kadar kolay gidememeli (Y9).*” “*Açık lisede sınavlar çevrimiçi olmamalı veya daha denetimli gerçekleştirilmeli. Diploma almak bu kadar kolay olmamalı, örgün eğitimden farkı yok, diploma garanti, devam yok, ders yok, sınav kolay, havadan diploma mı dağıtıyor o zaman? Tabi rağbet artacak. (Y1)*” “*Açık lise örgün eğitim çağında olanlara kapalı olmalı. Belli durumlar dışında mesela ekonomik olarak çalışmak zorunda kalanlara eğitim desteği sağlanamıyorsa -ki sağlanmalı- veya kız çocuğunu okula göndermeyen aileler düşünülerek açık liselere kayıt ölçütleri yenilenmeli, o zaman açık lise amacı dışında kullanılmamış olur (Y2).*” Bu konuda bazı öğretmen görüşleri ise şöyledir; “*Açık liseye geçişler için belirli nedenler olmalı ve öğrenci bu tercihi yaparken resmi olarak sebebini ispatlayabilmeli. Öğrencinin keyfi yaptığı bir tercih olmamalı bu. (Ö5).*” “*Açık lisede yapılan sınavların geçerliği ve güvenilirliği artırıldığı, normal eğitim süresiyle aynı olduğu an bu sorun yarı yarıya düşecektir (Ö11).*”

Açık lise sistemi teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin açık lisenin varlığını bir fırsat olarak gördükleri ve bir düzenlemeye gerek olmadığı fikrinde oldukları gözlenmiştir.

3.3.2. Lise öğretim programlarının düzenlenmesi teması

Tablo 11. Lise öğretim programlarının düzenlenmesi teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
--------------	--------

Okul yöneticileri ve Öğretmenler	Ders içerikleri, bölüm dersleri, seçmeli dersler, yazılılar ve yardımcı kaynaklar
Öğrenciler	Ders saatleri, ders içerikleri, yazılılar, seçmeli dersler

Lise öğretim programlarının düzenlenmesi teması altında okul yöneticileri ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda; ders içerikleri, bölüm dersleri, seçmeli dersler, yazılılar ve yardımcı kaynaklar kodları elde edilmiştir.

Öğretim programında yapılacak değişikliklerin öğrencilerin okulda kalmasını sağlayacağına, aynı zamanda okul dışında açık lisede, özel öğretim kurumlarında veya etüt merkezlerindeki arayışlarının sonlandıracağına olan inanç öne çıkmıştır. Öğrenci taleplerine cevap verecek nitelikte, ülkemizdeki sınav gerçeğini kabul ederek öğrenciyi üniversiteye hazırlayacak bir öğretim programı sunmak, aynı zamanda eğitimi, sosyal ve sportif etkinlikleri, sanatı ve değerler eğitimiyle öğrenciyi okulu sevdirmek, okul kültürünü aşlamak gerektiğini, liselerde yaşanan kan kaybının ancak bu değişikliklerle telafi edilebileceğinin altı çizilmiştir.

Lise öğretim programlarının düzenlenmesi teması altında bazı görüşmeci görüşleri şu şekildedir; “Ders içerikleri azaltılmalı, hafifletilmeli. Zorunlu ders yükümlülükleri, bölüm dışı lüzumsuz seçmeli dersler kaldırılmalı çünkü öğrencileri çok yoruyor (Y4).” “Üniversiteye hazırlık süreci olan lise son sınıfta öğrencinin ihtiyacını giderecek sınava yönelik konular öne çıkarılmalı, müfredat yeniden düzenlenmelidir (Y2).” “Lise son sınıf mantığı değişmeli, öğrenci seçmeli dersleri, bölüm dışı dersleri, zorunlu dersleri 9, 10, 11. sınıflarda bitirmeli. Lise son sınıfta sadece üniversite sınavında sorumlu olacağı bölüm derslerini ve sınav sistemine uygun ders içeriklerini almalı. Yani biz de dersane mantığıyla hareket etmeliyiz (Y1).” “Lise son sınıf öğretim programı bire bir sınavla bağlantılı olmalı (Ö11).” “Öğrencinin en büyük sebebi üniversite sınavında sorumlu olmadığı dersleri görmek zorunda olması ve okulu kayıp olarak görmesi. Programlardaki ders seçimlerinde değişiklikler yapılmalı, öğrenci kayıpları önlenmeli (Ö11).” “Öğrenciler lise son sınıfta ödev yapmak, yazılıya çalışmak istemiyor fakat yapmak zorundayız. Yazılılar için yeni çözümler bulunmalı, ölçme değerlendirme soru çözümleri, kaynak taraması veya deneme sınavı değerlendirmeleri olarak yapılabilir. Böylece öğrenci yazılıları engel olarak görmez (Ö3).” “Ders içerikleri, kazandırılacak bilgi ve beceriler, yöntem ve teknikler tekrar ele alınmalı. Nasıl ki mevcut program bize istediğimiz sonucu vermedi, demek ki değişikliğe ihtiyacımız var, bu açık (Ö7).”

Lise öğretim programlarının düzenlenmesi teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde ders saatleri, ders içerikleri, yazılılar, seçmeli dersler kodları elde edilmiştir. Öğrenciler öğretim programlarında üniversite sınavında sorumlu olmayacakları derslerin lise son sınıf ders programında gereksiz olduğunu ve kaldırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ders saatlerinin fazla olduğunu, içeriklerin fazla olduğunu, baş etmekte zorlandıklarını daha az ders saatine daha temel bilgiler, daha çok örnek soru çözümleri ve alıştırmalar eklenmesine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Bunlara ek olarak yazılıların öğrencileri zorladığını, lise son sınıfta yazılılar yerine başka çözüm yolları getirilmesi, ders içi performanslarının yeterli olması gerektiğini vurgulamışlardır. Konuyla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir. “Ders saatlerimiz çok yoğun olmasa, okul 3’te değil 1’de bitse. İsteyen okuldaki kurslara isteyen dershaneye, isteyen evine gitse. Biraz daha rahat olsak. Hiçbir şey olmasa dahi okulda kütüphanede ya da etüt salonunda çalışabilirsek... (T6)” “Ben bir sayısalcıyım neden tarih dersi alayım zaten 9, 10,11’de aldım. Son sınıfta sadece bölüm derslerine ihtiyacım var. Onlar verilmeli. (T11).” “Okulda etüt salonu olsun, sınıf ortamını bozan öğrenciler gelemesin, resim, beden, müzik gibi bölüm dışı dersler kaldırılınsın, ders saatlerimiz azalsın etütlerimiz artsın (T5).”

3.3.3. Mevzuatın değiştirilmesi teması

Tablo 12. Mevzuatın değiştirilmesi teması altında elde edilen kodlar

Katılımcılar	Kodlar
Okul yöneticileri ve Öğretmenler	Bölüm seçimi, lise eğitim süresi, devamsızlık, rehberlik, koçluk sistemi, kulüpler, okul saatleri, etüt ve sınava hazırlık kursları
Öğrenciler	Devamsızlık, disiplin, okul saatleri

Mevzuatın değiştirilmesi teması altında okul yöneticileriyle ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde benzer sonuçlar elde edilmiş ve bu tema altında; bölüm seçimi, lise eğitim süresi, devamsızlık, rehberlik, koçluk sistemi, kulüpler, okul saatleri, etüt ve sınava hazırlık kursları kodları elde edilmiştir.

Okul yöneticilerinin daha çok mevzuat tarafından sınırlandırıldıklarını, veli, öğrenci ve öğretmen taleplerini mevzuata uymadığı için gerçekleştiremediklerini ve sorunların çözülmesi için öncelikle ve özellikle 11 ve 12. sınıflar için mevzuatta bir değişiklikler yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilerin okulda tüm gün değil daha kısa süre geçirmeleri, bir yıl boyunca özürsüz devamsızlık sürelerinin 10 günle kısıtlanmaması, bölüm tercihlerinin 10.sınıf sonunda değil 9.sınıf sonunda yapılması önerileri sunulmuştur. Okullarda rehberlik servisinin etkili çalışması, koçluk sisteminin getirilmesinin öğrencilere faydalı olacağı ve etüt yapabilecekleri ortamların ve zamanların oluşturulması önerilerinde bulunulmuştur. Ayrıca üniversite hazırlık kurslarının etkili bir şekilde okullarda sürdürülmesi gerektiği, DYK kurslarının aktif devam etmesi, düzenli konu taramaları ve deneme sınavlarının yapılması önerileri getirilmiştir. 4 yıl olan lise eğitim süresinin kısaltılabileceği de yapılan öneriler arasındadır. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin mevzuatın değiştirilmesi teması ile ilgili bazı görüşleri şu şekildedir; “Mevzuat benim elimi kolumu bağlıyor. Öğrenci diyor ki A lisesinde yazılı sorularını veriyorlarmış, B lisesinde yok yazmıyorlarmış, bölüm dışı dersleri işlemiyorlarmış. Ben bunları yapamam, yapılmasına da göz yumamam. Yetkim yok, gayri resmi bir uygulama yapamam. Mevzuatta yapılacak değişiklikler mutlaka geçişleri durduracaktır (Y7).” “Öğrenciye kaynak desteği sağlamamız lazım, düzenli deneme sınavlarıyla takip etmeli, etkin bir rehberlik yaparak doğru yönlendirmeli, DYK kurslarını etkili hale getirmeli, koçluk sistemini hayata geçirmeliyiz ki öğrencileri geri kazanalım. Tabi ki bunun için yeterli mekân, kadro ve mevzuatta değişikliklere ihtiyacımız var (Y5).” “Okulda devamsızlık süresi 10 gün, yasal olarak izin verme yetkimiz de yok. Öğrenciler kısıtlanmış hissediyor kendini, devamsızlık çok ciddi bir açık liseye geçiş sebebidir ve buna çözüm getirilmeli, 20 hatta 30 güne kadar çıkarılabilir (Ö8).” “Lise son sınıflarda ders saatler azaltılması ve belli bir sürenin soru çözme ve etüt saatlerine ayrılması fayda sağlayacaktır (Ö5).” “Lise eğitimi 4 yıl, bu çok uzun geliyor öğrenciye, tekrar üç yıla düşürülmesi tartışmaya açılabilir. Okullarda etüt salonları olsa, öğrenciler öğretmen kontrolünde sınava yönelik ders çalışabilecekleri bir mekân ve zamana sahip olursa, öğrenciler okula isteyerek gelebilir ve okulu zaman kaybı olarak görmekten vazgeçer (Ö1).”

Mevzuatın değiştirilmesi teması altında öğrencilerle yapılan görüşmelerde devamsızlık, disiplin, okul saatleri kodları elde edilmiştir. Öğrencilerin değiştirilmesi gereken mevzuat maddelerinin en başında devamsızlık konusunun geldiği, özürsüz 10 gün devamsızlık hakkının lise son sınıfa giden bir öğrenci için asla yeterli olmadığı kesinlikle artırılması gerektiği belirtilmiştir. Okulun çok erken saatte başlamasına ve geç bitmesine de tepkili olan öğrenciler okul saatlerinde düzenleme yapılmasını önermişlerdir. Ayrıca disiplin konusunda okul idaresinin kıyafet, telefon, saç, sakal değil okuldaki öğrenciler arasında çıkan sataşma, tartışma ve kavgalarda disiplinli olunması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu konudaki öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir; “Lise son sınıftayız, sınava hazırlanıyoruz. Devamsızlık hakkı o kadar az ki, iki defa hasta olsak, deneme sınavına girsek ya da birkaç defa ilk derse geç kalsak zaten doluyor, artması lazım (T1).” “Sabah 8’de başlasın 12:30’da bitsin. En azından sınava hazırlık ve dersane için bize bir zaman kazandırılmalı (T8).” “İdare okul kurallarını esnetmeli, kıyafet,

takı gibi şeyler önemsiz asıl önemli olan dersler, öğrenciler ve öğretmenler arasındaki ilişkiler, öğrenci ihtiyaçları ve başarıları olmalı, ama öyle değil (T9).”

Sonuç ve Tartışma

Analizler sonucunda, açık liseye geçişlerin en temel sebebi öğrencilerin sınav odaklı çalışma istekleri, zamanlarını okula gitmekle harcamak istemedikleri, sosyal, ekonomik veya akademik kaygılardan dolayı açık lisede daha kolay okuyabilecekleri ve sınıfı geçebilecekleri düşüncesidir. Sözer (2017) açık liseye geçişleri okulun yetersiz görülmesi, ilgisizlik ve zaman kazanma gibi sebeplere dayandırmıştır. Benzer şekilde Kaya (2019) öğrencilerin örgün eğitime devam etmeyi gereksiz bulduklarını belirtmiştir. İdareciler ve öğretmenler açık liseye geçişlerin öğrenciye ve eğitime ciddi zararlar verebileceğini, ileride bu durumun daha vahim hale geleceğini iddia etmelerine rağmen öğrencilerin açık liseyi mutlaka değerlendirilmesi gereken bir fırsat olarak gördükleri açıkça anlaşılmıştır. Çalışmada elde edilen en dikkat çekici bulgulardan biri ise öğrencilerin artık eğitim sistemine ve lise öğretim programlarına güvenmeyişiştir. Çünkü öğrencilerin okulu üniversite sınavı için yetersiz bulmaları (Can ve Sakallı, 2023; Dirik, 2020; Sözer, 2017) öne çıkmaktadır. Başarının tamamen üniversite sınavındaki performanslarıyla ölçüldüğünü bilen öğrenciler, tüm varlığıyla sınava hizmet etmeyen bir öğretim programından kaçmakta kendilerini haklı bulmaktadırlar. Kutlu'nun (2001) da belirttiği gibi öğrencilerde üniversite sınavında sorulan sorularla okulda öğretilen bilgilerin ilişkili olmadığı düşüncesi hâkimdir. Örgün öğretimi zaman kaybı olarak nitelendiren öğrenciler, açık liseye geçişleriyle birlikte kendi zamanlarını ve çalışma planlarını daha özgür ve kişisel ihtiyaçlarına uygun olarak düzenleyebildiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç Çetinkaya ve Demirel'in (2022) çalışmasında da ortaya çıkan üniversite sınavına hazırlık süreci boyunca zaman ve çalışma şeklinin bireysel planlanması sonucuyla örtüşmektedir. Fakat ortaya çıkan bütün okulla ilişkin öğrenci görüşlerinin aksine idareciler ve öğretmenler sadece öğretim değil eğitim kısmının da çok önemli olduğu, başarı olgusunun sadece sınav sonuçlarıyla ölçülemeyeceğini, öğrencinin sosyal ve sportif etkinlikler, kulüp çalışmaları, değerler eğitimi ve sanat eğitimine de ihtiyacı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Çuhadar Öncü (2017) çalışmasında öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre öğrencilerin özellikle sınıfta kaldıklarında, akademik olarak başarısız olduklarında ve devamsızlık sorunu yaşadıklarında açık öğretime geçiş yaptıklarını belirtmiştir. Fakat elde edilen bu sonuç araştırmada ortaya çıkan başarı beklentisi olan öğrencilerin üniversiteye daha rahat hazırlanma gerekçesiyle okulu terk ettikleri bulguna ters düşmektedir. Bu durumu 2017 şartlarıyla 2023 şartları arasındaki değişkenlere bağlayabiliriz. Çünkü açık liseye geçişlerdeki en büyük artış 2019 ve 2022 yılları arasında yaşanmıştır.

Ayrıca örgün eğitimden açık liseye geçişlerin gün geçtikçe çoğalması, açık lisede öğrenim gören öğrencilerin liselerdeki arkadaşlarını ve alt sınıflardaki öğrencileri ciddi bir şekilde etkilediği, onların da açık liseye geçişlerine sebep oldukları, bu geçişlerin öncelikle okullardaki lise mevcutlarında ciddi bir düşüşe sebebiyet verdiği görülmüştür. Sözer (2017) öğrencilerin açık liseye yönelmelerinin çevresel sebepler başlığı altında arkadaş yönlendirmesinin etkili olduğunu vurgulamışlardır.

Sınıf mevcutlarının düşmesiyle ders programlarının yenilenmesi, öğretmen normlarının düşmesi, okullarda öğretmen ve öğrenci hareketliliğinin yaşanması olumsuzluklar yaratmaktadır. Son sınıf öğrencilerini kaybeden okullar üniversiteye öğrenci yetiştirme konusunda başarısız oldukları algısından, verdikleri emeklerin son yıl başka özel kurumlara mal edilmesinden rahatsızlardır. Okul dışına çıkan öğrenim çağındaki gençlerin ise okul kültüründen, öğretmen ve idareci gözetiminden uzak olmaları, öğretmen ve idareciler tarafından tehlikeli bir durum olarak değerlendirilmiş, öğrencilerin güvenli olmayan ortamlara girebilme, kötü insanlar tarafından yönlendirilme ve zararlı alışkanlıklar edinme ihtimali üzerinde durulmuştur. Fakat öğrenciler açık lisede devamsızlık sorununun olmaması ve ödev olmamasını bir avantaj olarak değerlendirmişlerdir (Çuhadar Öncü, 2017; Kaya, 2019). Öğrenciler örgün eğitimde devam zorunluluğu, ödev ve proje hazırlıkları, sosyal kulüpler, seçmeli ve bölüm dışı derslerin varlığının zamanlarının çoğunu kapladığını belirtmişlerdir. Okulu bir zaman kaybı olarak gören öğrencilerin

bu düşünceden vazgeçmesi ve açık lise arayışına girmemeleri için liselerde özellikle son sınıflarda ciddi bir öğretim programı değişikliğine gidilebileceği hem öğretmenlerin hem öğrencilerin hem de idarecilerin ortak görüşüdür. Ders seçimi, ders süreleri, ders içerikleri, zorunlu ve seçmeli dersler, sınava hazırlık, ölçme değerlendirme gibi bütün katılımcılar tarafından dile getirilen birçok konunun yeniden masaya yatırılması kaçınılmaz bir hal almıştır.

Bu durumun düzeltilmesi, açık liseye geçişlerin tekrar kontrol altına alınması ve örgün eğitimin tekrar işlevini kazanması için öğretmenler ve idareciler öncelikle açık lise öğrenci kayıt sisteminin baştan sona düzenlenmesi gerektiğini, geçerli ve gerekçeli bir neden olmadığı sürece örgün eğitime alternatif olarak seçilmesinin engellenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Öğretim programıyla birlikte mevcut mevzuatın da değiştirilmesi çözüm önerileri arasındadır. Şahin ve Uysal (2017), örgün eğitimde mevcut sistemde yapılacak değişikliklerin açık liseye geçişlerin sebeplerinden biri olan eğitim sistemi ile ilgili sorunlara çözüm olabileceğini belirtmiştir. Liselerde rehberlik öğretmenlerinin kadrosunun artırılması, lise son sınıf öğrencilerine özel üniversiteye hazırlık takipleri ve yönlendirmelerinin yapılması, koçluk sistemine geçilmesi gerektiği, okul saatlerinin ve öğrencilerin özürsüz devamsızlık sürelerinin artırılması fayda sağlayacak düzenlemelerdendir. Okulda öğrencilerin her an öğretmenlerinden faydalanabileceği, kütüphane veya etüt salonlarının olması, bunu gerçekleştirmek için hem zaman hem mekân sağlanabilmesi, destekleme ve yetiştirme kurslarının etkin bir şekilde hafta içi ve hafta sonu öğrencilere sunulması açık liseye geçiş sorunlarını ciddi şekilde önleyebilecek adımlar olarak sıralanmıştır.

Öneriler

Literatür taramasında lise öğrencilerinin örgün öğretimi terk edip açık öğretime geçişlerinin nedenleri hakkında yapılan yeterli sayıda araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu çalışma mevcut sorunu katılımcılarıyla sınırlı bir şekilde ele almıştır. Başka bölgelerde başka ortaöğretim öğrencilerinde nicel veya nitel araştırma yöntemleriyle yapılacak araştırmaların alan yazına ve çözüm arayışlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Özellikle lise son öğrencilerine sağlanacak rehberlik desteğinin üniversiteye hazırlık sürecinde önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin üniversite sınavına hazırlık kaygısı ve bu araştırmanın bulguları dikkate alınarak lise öğrencilerine yönelik eğitim programlarında ve mevzuatta ihtiyaç duyulan değişiklikler ve üniversite sınavına hazırlıkta okulların durumu yeniden ele alınıp, müdahale yaklaşımları geliştirilebilir.

Liselerde yaşanan öğrenci kayıplarının telafi edilemeyecek boyutlara ulaşmadan önce ilgili kurumlar, akademisyenler, öğretmenler, okul yöneticileri ve öğrenciler bir araya getirilerek komisyonlar oluşturulmalı ve liselerin durumu ile birlikte üniversite sınavına hazırlık aşaması birlikte değerlendirilip, çözüm için değerlendirmeler yapılmalıdır.

Açık liseye geçişlerde idarecilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin farklı açılardan mağdur oldukları ortaya çıkmıştır. Açık liseye kayıt, öğrenim görme ve açık lisede uygulanan sınav sistemi üzerinde yapılacak iyileştirmelerin bu mağduriyetlerin önüne geçebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

Açıkel, K. S. ve Öztürk, Z. (2023). Açık öğretim liseleri öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri ve eğitim süreçlerinin incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 52 (239), 2203-2240. DOI: 10.37669/milliegitim.1159853

Aktaş Salman, U. (2018, 28 Mart). Uzun hikâye-okuldan uzakta. <https://www.egitimreformugirisimi.org/uzun-hikaye-okuldan-uzakta/> (Erişim tarihi: 10 Aralık 2022).

- Alkan, C. (1996). *Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi*. Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu, (12-15 Kasım)Ankara, Uzaktan Eğitim Vakfı Yayınları.
- Belen, A., Kandak, M., Demir, E., Çekin, B., Demir, M. ve Kandak, D. (2021). Açık lise öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda açık liseyi tercih nedenlerinin belirlenmesi: Ermenek örneği. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 3(6), 99-114 .
<https://dergipark.org.tr/en/pub/sosguz/issue/64638/93>
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/34117/378446>
- Can, E. (2010). *Türk eğitim sisteminde merkezî sınavların yeri*. 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulan sözlü bildiri. Bildiri özetleri içinde (s.27-28). 16-18 Eylül 2010, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lefkoşa/Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
- Can, E. ve Sakallı, A. (2023). Örgün öğretimden açık liseye geçiş nedenleri: Bir durum çalışması. *Açıköğretim Uygulamaları Ve Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 194-237.
<https://doi.org/10.51948/auad.1214224>
- CNN TÜRK. (2022, 26 Aralık). Açık liseye geçiş zorlaşıyor. <https://www.cnnturk.com/video/egitim/lise/acik-liseye-gecis-zorlasiyor> (Erişim tarihi: 10 Aralık 2022).
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks: SAGE.
- Çakır, R. ve Çolak, C. (2019). Lise öğrencilerinin okul terki riskine ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 269-286.
- Çam Tosun, F. ve Bayram, A. (2015). Açık öğretim lisesinde artış: Kadın öğrenciler. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 13(49), 84-99.
- Çam, F. T. ve Bayram, A. (2015). Açık öğretim lisesinde artış: Kadın öğrenciler. *Eğitim Bilim Toplum*, 13(49), 84,99. <https://hdl.handle.net/11494/403>
- Çetinkaya, S. ve Demirel, B. (2022). Öğrencilerin açık öğretim lisesini tercih nedenleri ve açık öğretim lisesi hizmetlerine yönelik görüşleri (Erzin Örneği). Halil Kamışlı (Ed.). *Research in Social Sciences*, Volume II, 79. İzmir: Duvar Yayınları.
- Çuhadar Öncü, E. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinin açık öğretim lisesine geçiş nedenlerine ilişkin öğrenci, okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Deniz S. ve Bağçeci, B. (2022). Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(6), 45-64. DOI: <https://doi.org/10.19160/ejjer.1168784>
- Dinçer, S. (2006). *Bilgisayar Destekli Eğitim ve Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış*. Akademik Bilişim 2006 Bildiriler Kitabı (Şubat 2006), 65–68.
- Dirik, H. (2020). *Ortaöğretim kurumlarında okul terkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- ERG. (2018). Eğitim izleme raporu 2017-2018 yönetici özeti. https://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2017/03/EIR_YoneticisiOzeti-1.pdf (Erişim tarihi: 25 Aralık 2022).
- Eryılmaz Ballı, F. ve Kartal, S. (2020). Okul terki araştırmaları: Sistemik bir analiz çalışması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 257-278.

- Fox Haber. (2022, 2 Ekim). Eğitimin açığı. Çalar Saat Hafta Sonu. https://www.youtube.com/watch?v=pmm5z1O5hGo&ab_channel=FOXHaber(Erişim tarihi: 15 Aralık 2022).
- Frankel, R. ve Devers, K. (2000). Study Design in Qualitative Research-1: Developing Questions and Assessing Resource Needs. *Education for health (Abingdon, England)*, 13, 251-61. 10.1080/13576280050074534.
- Gelişli, Y. (2015). Uzaktan Eğitimde Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları: Tarihçe ve Gelişim. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 313-21.
- Google Trends. (2022). Erişim tarihi 08.12.2022. <https://trends.google.com.tr/trends/explore?date=today%205y&geo=TR&q=a%C3%A7%C4%B1k%20lise>
- Graeff-Martins, A., Oswald, S., Comassetto, J., Kieling, C., Goncalves, R., and Rihde, L. (2006). A package of intervention to reduce school dropout in public schools in a developing country. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 15(8), 442-449. <https://link.springer.com/article/10.1007/s00787-006-0555-2>
- Güçlü, M. ve Bozgeyikli, H. (2017). Türkiye’de mesleki açık öğretim liseleri: Tarihsel gelişim açısından bir değerlendirme. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(14), 138-155.
- Güler, C. (2017). Açık ve uzaktan öğrenmede bireysel farklılık olarak yaş. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*(AUAd), 3(3), 125-145.
- Gümüş, A. (2021). Örgün eğitimden kopuş. Evrensel. <https://www.evrensel.net/haber/446721/orgun-egitimden-kopus>(Erişim tarihi: 15 Aralık 2022).
- Habertürk. (2022, 27 Eylül). Öğrencilerden YKS formülü: Açık lise. https://www.youtube.com/watch?v=Lvfm5F2JnRc&ab_channel=Habert%C3%BCrkTV, (Erişim tarihi: 15 Aralık 2022).
- Horzum, M. B., Özkaya, M., Demirci, M. ve Alparıslan, M. (2013). Review of Turkish Distance Education Research. *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 14(2), 79-100.
- İşman, A. (1999). *Uzaktan eğitim: EDOK Uzaktan Eğitim Merkezi*, Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu (15-16 Kasım 1999) 93-101. Ankara, Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı.
- Kaya, F. (2019). *Ortaöğretim kademesinde örgün eğitim dışına çıkma durumunun çeşitli değişkenler açısından analizi (Malatya ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kırık, A. (2016). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 0(21), 73-94. doi: 10.17829/midr.20142110299.
- Kutlu, Ö. (2001). Ergenlerin üniversite sınavına ilişkin kaygıları. *Eğitim ve Bilim*, 26(121), 12-21.
- MEB. (2017). <http://aol.meb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20 Kasım 2022)
- MEB. (2021). Resmî istatistikler. <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>(Erişim tarihi: 20 Kasım 2022).
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.) Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.

- Murphy, E., Rodríguez-Manzanares, M. A., and Barbour, M. (2011). Asynchronous and synchronous online teaching: Perspectives of Canadian high school distance education teachers. *British Journal of Educational Technology*, 42(4),583-591. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2010.01112.x>
- Öncü, E. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinin açık öğretim lisesine geçiş nedenlerine ilişkin öğrenci, okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sözer, Y. (2017). Mesleki açık öğretim lisesi öğrencilerinin örgün eğitim dışında olma nedenlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (30), 493-507. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.785>
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 419-426. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisobil/issue/34503/424695>
- Suh, S. ve Suh, J. (2007). Risk Factors and Levels of Risk for High School Dropouts. *Professional School Counseling*, 10(3), 297-306.
- Şahin, U., ve Uysal, M. (2017). Açık öğretim lisesinin yetişkin eğitiminde katılım sorunsalı bağlamında incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 50(1), 127-159. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/508575>
- Taylı, A. (2008). Eğitim sisteminde önemli bir sorun: Okulu bırakma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 89-101.
- TDK (Türk Dil Kurumu), <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (Erişim Tarihi: 05 Ocak 2023).
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. (1. Baskı). Nobel Yayın.
- Yamamoto, G. T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. <https://doi.org/10.32329/uad.711110>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Tarih: 04.08.2023

No: 09

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %100